Gabbaramaan (Ilaahni) Haqaa Rabbiin qofa-Kutaa 2

Description

Kutaa darbe irraa itti fufuun maqaalee fi sifaata Rabbii oltaâ€™aa muraasaa haa ilaallu.

هُوَ ٱللَّهُ ٱلْخَٰلِقُ ٱلْبَارِئُ ٱلْمُصَوِّرُ ۖ لَهُ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ ۚ يُسَبِّحُ لَهُۥ مَا فِى
ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

â€œ**Inni Allaah, Al-Khaaliq, Al-Baari, Al-Musawwir taâ€™eedha. Maqaaleen gaggaariin kan Isaati. Wanti samiiwwanii fi dachii keessa jiran Isa qulqulleessu. Inni Injifataa, Ogeessa.â€•** Suuratu Al-Hashr 59:24

Imaamu Qurxubii fi Ibn Kasiir maqaalee kanniin ilaalchisee ni jedhu: Asitti Al-Khaaliq (Uumaa) jechuun [boca, hamma, bifa wanta tokko fi amaloota isaa biroo] Kan murteessu fi safaruudha. Al-Baari jechuun immoo wanta murteesse fi safare Kan argamsisuudha. Al-Musawwir immoo wantoota hundaaf suuraa fi boca barbaade kan kennuudha.[1] Maqaan al-Musawwir jedhu jecha â€œsawwaraâ€• jedhu irraa kan fudhatameedha. Sawwara jechuun â€œboca kennuufi ykn suuraa kaasuâ€• jechuudha.[2]

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ilma namaa garaa haadhaa keessatti marsaalee uumamaa gurguddoo sadii keessa dabarsa: Dhangalaâ€™aa saalaa irraa alaqa (dhiiga ititaa) uuma, ergasi mudgha (muraa fooni) godha. Ergasii suuraa fi boca isaaf kenna.[3] Suuraa fi boca namaa erga isaaf kenne booda uumamtoota biroo irraa adda baafama. Suuraa fi boca isaaf kennun dura namni umamtoota biroo irraa adda hin baafamu.

Kanaafu, aaya armaan olii keessatti maqaalee kanniin tartiibaan dubbachuun hiikan kan walitti galaniidha. Jalqaba â€œuumuun (al-khalq)â€• hiika taqdiir (murteessu fi safaruu) qaba, itti aanse dhabama irraa argamsiisudha. Ergasii suuraa fi boca barbaade irratti gochuudha.[4] Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa boca, suuraa, bifaa fi amaloota biroo, nama uumuun dura murteesse fi safaree jira. Ergasii wanta murteesse fi safare ni argamsiisa. San booda boca fi suuraa barbaade isaaf kenna. Kanaafi, namoonni suuraa fi bocni isaanii kan beelladoota fi uumamtoota biroo irraa garagara. Akkasumas, namoota jidduutti suuraan isaanii garagara. Gariin diimaa, gariin gurraacha. Gariin bareedaa, gariin hin bareedu. Gariin dhiira, gariin dubartiidha. Rabbin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

هُوَ ٱلَّذِي يُصَوِّرُكُمۡ فِي ٱلۡأَرۡحَامِ كَيۡفَ يَشَآءُۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ٦

â€œ**Inni Kan gadaameessa keessatti akka fedhetti isin bocuudha. Haqaan gabbaramaan Isa malee hin jiru. Inni Injifataa Ogeessa.â€•** Suuratu Aali-Imraan 3:6
áŠ¥á ˆá ˆ± á‹« á‰ á ˆ›á ˆ•á•€áŠ–á‰½ á‹‰á ˆ°áŒ¥ áŠ¥áŠ•á‹°á ˆšá ˆ» áŠ á‹µá ˆáŒŽ á‹¨á ˆšá‰€á ˆ- áŒ»á‰½á ˆ• áŠ•á‹‰á•¢ áŠ¨á ˆá ˆ± á‰ á ˆµá‰°á‰€á ˆ á ˆŒá ˆ‹ áŠ á ˆ•á ˆ‹áŠ á‹¨á ˆˆá ˆ•á•¤ áŠ á ˆ¸áŠ“á• Šá‹‰ áŒ¥á‰ á‰ áŠ›á‹‰ áŠ•á‹‰á•¢

Kana jechuun gadaamessa haadhaa keessatti suuraa fi boca fedhe irratti kan isin uumu Rabbiin qofaadha. Nama fedhe diimaa, kan fedhe gurraacha, nama fedhe dhiira, kan fedhe dubarti godha.

Kanaan wanti gadaamessi dubartootaa of keessatti qabate wanta Inni akka fedhetti uumee akka taâ€™e gabroota Isaatti beeksiisa. Iisaan (Iyyasuus) nama Rabbiin garaa haadhaa keessatti bocaa fi suuraa fedhe irratti godhee fi akka fedhetti uumee keessaa tokkoodha. Osoo Iyyasuus gooftaa taâ€™e silaa nama gadaamessi haadha isaa of keessatti hammate irraa hin taâ€™u ture. Sababni isaas, wanta gadaamessa keessa jiru kan uume gadaamessi isa (Uumaa) of keessatti qabachuu hin dandaâ€™u. Gadaamessi uumamaa (makhluuqa) qofa of keessatti qabata.[5]

Uumaan wanta gadaamessa keessa jiru kan uume taâ€™ee osoo jiru gadaamessi kuni Uumaa kana of keessatti qabachuu dandaâ€™aa? Kuni gonkumaa hin taâ€™u. Garaa haadhaa keessatti Iyyasuusin kan uume Rabbii oltaâ€™aadha. Kanaafu, Rabbiin Khaaliqa, Iyyasuus immoo makhluuqa (uumamaa) dha. Khaaliqni Gooftaadha, makhluuqni immoo gabricha. Kanaafu, haqaan gabbaramu (waaqefatamu) kan qabu Rabbii tokkicha. Kanaafi itti aanse ni jedha: **Haqaan gabbaramaan Isa malee hin jiru. Inni Injifataa Ogeessa.â€•**

أَمۡ لَهُمۡ إِلَٰهٌ غَيۡرُ ٱللَّهِۚ سُبۡحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يُشۡرِكُونَ ٤٣

â€œ**Rabbiin ala gabbaramaa biraa qabu moo? Rabbiin waan isaan itti qixxeessan irraa qulqullaaâ€™e.â€•** Suuratu Ax-Xuur 52:43

قُلۡ إِنَّمَآ أَدۡعُواْ رَبِّي وَلَآ أُشۡرِكُ بِهِۦٓ أَحَدٗا ٢٠

Jedhi, â€œAni Gooftaa kiyya qofan kadha, eenyullee Isatti hin qindeessu.â€• Suuratu Al-Jinn 72:20

Kanaafu, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Gooftaa Tokkicha gabbaramuu qabuudha. Isaan alatti homtu gabbaramu (waaqeffatamu) hin qabu.

Gaafii: Namni sanama ykn nama duâ€™e ykn wanta biraa gooftaa jechuun kadhatee ergasii wanta barbaade ni argata. Deebiin kanaa maalidhaa?

Akkana jenna: kadhaan (duâ€™aayin) isaa homaa isa hin fayyanne. Garuu namoota wanta biraa waaqefatan kanniin qoruuf Rabbiin yeroo kadhaa wanti kuni akka argamu taasisa.[6] Shakkii tokko malee sanamni ykn namni duâ€™ee osoo hanga Guyyaa Qiyaamatti kadhatameyyu deebisuu akka hin dandeenye jala murree amanna. Garuu Rabbiin yeroo kadhaa wanta tokko argamsiisuun gabroota qoruu dandaâ€™a. Tarii yeroo murtaaâ€™a kadhaan itti kadhatamu kanatti wanti kuni akka argamu murteessu dandaâ€™a. Wanti kuni kadhaadhaan (duâ€™aayin) hin argamne. Kana dhugaan ni beekna. Sababni isaas, Rabbiin akkana jedha:

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا۟ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُۥٓ إِلَىٰ يَوْمِ
ٱلْقِيَٰمَةِ وَهُمْ عَن دُعَآئِهِمْ غَٰفِلُونَ ﴿٥﴾

â€œ**Nama Rabbiin <u>ala wanta hanga Guyyaa Qiyaamaatti deebii isaaf hin deebisne kadhatu caalaa jallataan eenyu</u>? Isaan (warri kadhataman) kadhaa isaanii irraa gaafilota (quba hin qaban).â€•**
Suuratu al-Ahqaaf 46:5

Wanta mirkaneessine kana keessatti of eeggannoo: kana jechuun namni sababni maâ€™asiyaa (badii) isaaf laafifamuu irraa of eeggachu qaba. Tarii namni qoramee sababoonni maâ€™asiyaa isaaf laafifamu dandaâ€™u. Ergasii nama Rabbiin fedhe malee maâ€™asiyaa kanatti kufa.

Wanti ijoon: Namoonni Rabbiin ala wanta biraa waaqefatanii fi Rabbiin ala wanta biraa kadhatan wanta barbaadan waan argataniif nu dhamaasuf osoo yaalanii, deebiin: kuni dhibbaan dhibbatti kadhaan (duâ€™aayin) hin argamne. Garuu yeroo kadhaa argame.[7] (Isaan qoruuf Rabbiin yeroo kadhaa ykn kadhaa booda akka argamu taasisa.)

Kanaafu, namni warroonni Rabbiin alatti wanta biraa gabbaran (waaqeffattan) yommuu wanta kadhatan argatan gowwoomu hin qabu. Kuni **isaaniif qormaata** akka taâ€™e beeku qaba.

Kitaabban wabii:

[1] Tafsiiru Qurxubii-20/393, Ibn Kasiir 7/238
[2] Walillahi asmaaâ€™ul Husnaa fadâ€™uuhu bihaaâ€“ lakk.48,49; AbdulAziz bin Naasir Jaliil
[3] Tafsiiru Qurxubii-20/393
[4] Fiqhu Al-Asmaaâ€™il Husnaaâ€“ fuula 95, Abdurazzaaq bin AbdulMuhsin Badri
[5] Tafsiir Xabarii-5/186
[6] Tafsiir Suuratu Faaxir-131, Ibn Useymiin
[7] Tafsiir Qurâ€™aani Kariim, Suuratu Al-Maaâ€™idah 2/224-225, Ibn Useymiin

Date Created
July 4, 2020
Author

admin